

Westen for Leibak (4)

Af Knud Madsen Nielsen, Vestervig

En tur fra Lyngby til Bedsted i krigsårene

Når jeg som dreng skulle klippes, blev det besøgt af enten Stoffer eller min morbror Søren. De havde begge en klippemaskine, hånddreven naturligvis. Betalingen var ens hos dem begge, nemlig en dåse stjernesnus, så det var rimeligt og resultatet udmærket. Det drejede sig jo ikke om en skønhedsbehandling, men om at slippe af med håret, og det kom jeg. Det var især vigtigt at blive klippet inden jeg skulle på besøg hos familien i Agger, da de altid mente, jeg var for langhåret. Så hvis jeg ikke lige var blevet klippet, tog farbror Martin mig med op til barberen, så han kunne rette på det forsømte. - Det gjorde han så. Til min for-

Min økonomiske moster Sigrid Jørgensen.

skrækkelse kom jeg til at ligne en aggerbo med halvs kaldet hovede og bar nakke, dog uden delle i nakken. Tyskerne var klippet på samme måde. Nej, så hellere få det ordnet hjemmefra. Der blev dog lidt mere i behold.

Efterhånden blev jeg så stor, at jeg ville klippes hos en rigtig frisør, som havde lært faget og kunne sit kram.

Jeg fik så lov til at rejse til Bedsted og blive klippet hos frisør Viksø, og min legekammerat Laust skulle med. Vi havde begge 5 kr. som skulle dække både for klipning og fortæring, og det kunne det sagtens, 5 kr. var ret mange penge dengang. Det mente moster Sigrid også. Hun brokkede sig til min far over, at jeg fik så mange penge med. Det kunne på længere sigt virke ødelæggende på mig, så jeg ikke fik fornemmelse af penges værdi. Det fik jeg nu straks, for de slog ikke til ret længe uden sparsommelighed.

Chr. Langballe

Rejsen til Bedsted foregik med Chr. Langballe, som havde en postrute til Lyngby. Hans bil stod parkeret uden for butikken, mens han gik rundt med post. Et stykke tid inden turen begyndte, skulle Laust og jeg ud til bilen, for at tænde op i gasgeneratoren. Det var blot en kontakt der skulle slås ned, så en blæser gik i gang, gløderne var der. Benzin kunne ikke fås, bilerne kørte på bølgebrænde. Langballe hældte så en sæk brænde ned i «kakkellovnen», og når der kom røg ud af udstødningsrøret, prøvede vi med en tændstik, om røgen kunne brænde. Kunne den det, var bilen klar til afgang.

Langballe havde mange ærinder at besørge for folk. Det kunne være en primus, som skulle til lodning hos Plus og Minus i Svankjær eller en akkumulator som skulle til opladning sammesteds. Plus og Minus var et øgenavn. Han hed Laurids Olsen og var et stort geni

med megen mekanisk snilde og ikke mindst lune. Jeg hørte engang en sommergæst bød ham en cigar, hvad han sagde nej tak til. Sommergæsten ville så vide, om han aldrig havde røget, - jo, jen gong, å det var da æ røjt af mi gård i Hassing. Der var mange andre ærinder end hos Plus og Minus som skulle besørages. Det kunne være vækkeure, som skulle til reparation hos skomageren. Jo, den er god nok, skomager Larsen i Svankjær kunne mange andre ting end ordne sko.

Bedstefar bad mig engang om at tage et par sko med til »æ bøesmager« (bøssemageren) det var også skomager Larsen.

Når bedstefar trængte til nye briller, bestilte han dem hos Langballe, og han kom så med en skotøjsæske med forskellige slags briller fra brugsforeningen. Når den gamle så havde fundet et par han kunne se med, blev resten sendt tilbage. Langballe tog ca. 50 øre for hvert ærinde han besørgede, og engang mente gl. Jas, at det var lige skrap nok, da han jo kom vejen forbi alligevel og han plejede da at være »en gjæw jen«. Langballe forklarede så, at han ikke kunne leve af kun at være »en gjæw jen« så Jas måtte af med de 50 øre.

På hjemturen kunne vi også køre med Langballe, men dog kun til Svankjær, hvor han skulle aflevere post til posthuset der, som bestyredes af Chr. Brandborg. Vi skulle så gå til Lyngby.

I Stationsbyen Bedsted

For os var Bedsted en by af stor størrelse, og vores hjemby hed da også Lyngby pr. Bedsted, og det sagde jo lidt om størrelsen. Vi gik ind til Viksø for at blive klippet. Der var næsten altid mange kunder i salonen og han havde en frisørsvend. Vi havde god tid, da der var flere timer til Langballe kørte til Svankjær, så vi sad og ventede på, at det skulle blive vores tur, og fulgte med i samtalerne. - Der var håb om, at Bedsteds fodboldhold kunne komme i Jyllandsserien, men de knægte af slagterens var også rasende til at spille fodbold, de endte nok på landsholdet engang, og der var nu tale om, at byen skulle have gadenavne.

Frisørsvenden bemærkede, at Bedsted efter-

hånden var blevet en stor by, og det havde han efter vores mening ret i.

Vi havde hørt, at der var kommet et hus i byen, hvor der kun solgtes is og ispinde, så det var vi meget interesseret i og fik forklaret vejen derhen. Vi fandt det også, det lå lige ved siden af slagter Poulsens, som vi kendte godt. Hos ham var vi inde for at købe to små røgede pølser, som han var en mester til at lave. Derefter var vi inde hos Sloth for at se hans udvalg i is. Skråt overfor var bager Frostholt, og han havde nogle lækre konditorkager. Flødeskummet var stivnet med noget som kaldtes gulddråber, og pynten var små stykker græskar i smukke forskellige farver, men vi kendte efterhånden ikke andet, så det var det rene guf.

Vinhandler Martin Trab og fiskehandler Carl Svendsen

Vi var også inde hos Trab og hilse på. Han kom privat i mit hjem og omvendt. Han var altid god for en appelsinvand. Nu om stunder kan man få sukkerfrie vand. Det kunne vi også under krigen, OGSÅ I DEN GRAD, der var overhovedet ingen sukker i en appelsinvand og slet ikke appelsiner, men det læskede og ingen blev fede af det.

Tit hilste vi på den rare fiskehandler, Carl Svendsen, som ofte kom i Lyngby.

Carl Svendsen havde en cykel, hvor der bagpå var et såkaldt »pigekammer«. Det var en meget stor bagagebærer, hvorpå der kunne anbringes et par kasser fisk eller en lukket trækasse med låg, hvis det var ål han solgte. Carl Svendsen reklamerede for sin forretning med følgende ord: »Små udgifter, små priser«.

Jeg var engang med min far inde hos Trab, da Carl Svendsen stillede sin fiskecykel udenfor og kom ind for at sælge rødspætter. Trab ville gerne købe, og mens Carl Svendsen udenfor vejede dem op, stod min far og Trab og betragtede ham gennem vinduet. Carl skottede ud af øjenkrogene og var godt klar over, at de betragtede ham. Vægten var en bismervægt med lod og stang, og da vægten var der, tog Carl en stor flot rødspætte og smed oveni spannen, så vægtstangen vippede op. Min far

bemærkede til Trab, at der fik han god vægt, hvad Trab med tilfredshed også kunne se. Carl kom ind med rødspætte, og mens han og Trab ordnede betalingen, gik far og jeg ud af butikken, og hvad så vi så? - Jo, på butikstrappen lå den store rødspætte. Den havde Carl taget af igen. Trab fik hvad han betalte for.

I Lyngby var der fiskeeksport og min far var fiskeeksportør. Om efteråret når høstsildene dukkede op, kneb det først på sæsonen at skaffe sild nok. Ingen ville vente. Alle krejlere ville have først. Far havde engang Carl Svendsen i telefonen. Han ville forhøre sig om der snart kunne ventes sild. Min far svarede, at der ingen var endnu, men at de kom nok snart. »Så tenker do på den sølle Carl« sagde Carl Svendsen, og da far svarede ja, udbrød »den sølle Carl«: »Do gøer fanden, gøer do«.

Stationen

I god tid inden vi skulle hjem gik vi over på stationen. Der var virkelig liv og røre. På sidesporerne holdt der mange godsvogne, både åbne og lukkede, med cement, rundjern og andre ting til tyskernes byggeri i Lyngby, og det blev læsset over i lastbiler. Det var meget spæn-

dende, når der kom et tog, da det mest var med damplokomotiv. Det var noget imponerende maskineri. Når det holdt ved stationen sivede der damp ud flere steder, mens den sagde »tjunk, tjunk, tjunk«, og når det så satte igang igen, snurrede de store drivhjul rundt på skinnerne, så gnisterne føg. Jeg havde aldrig prøvet at køre med tog, men min bror havde. Det var dengang der var et trinbræt udenpå alle vogne, så konduktøren kunne komme rundt og billettere ind ad vinduerne. Der kunne ikke færdes mellem vognene og der var ingen toilet.

Når så Langballe kom og vi fik læsset, gik turen mod Svankær, afbrudt af de mange ærinder som skulle besørges.

Else Alstrup

Vel ankommen dertil gik vi om til Else Alstrup, hvis vi havde flere penge i behold. Hun havde et lille brødsalg og vistnok også håndkøbsudsalg fra apoteket. Butikken var ikke ret stor. Der var en lille disk hvorpå der stod nogle glaskrukker med slik. Ved bagvæggen var der hylder med brød samt et isskab med ispinde, som blev holdt kolde med en frostblanding af råis og salt.

Vinhandler Martin Trab.

Else Alstrup blev kaldt Else Flip, fordi hun altid gik med høj flip. Hun var kendt for at være en særdeles kras dame. De første gange jeg var derinde og bad om et eller andet, snerrede hun: »Det ka do e få, do ka få nøj a det der, å wel do e ha det, ka do roffel å ijen«. Det var ren besked og er vel det, som kaldes lagerstyring. Snart kom der dog andre tider for mig. Jeg var med min bedstefar derinde, og da hun så ham tøede hendes tvære ansigt op i et stort smil og hun spurgte, om han var bedstefar til den pæne dreng (jo, det var skam mig hun mente) Bedstefar holdt lidt drillende sjov med hende, og det havde hun ikke noget imod. På hjemvejen fortalte bedstefar, at han havde gået til præst med hende i 1882.

Nar jeg siden hen var inde hos Else Alstrup var hun altid flink, og når jeg gik lød det altid fra hende: »Hæls di bedstefar«.

Udflugter

I skolen havde vi som alle andre steder nogle gevaldige udflugter til fremmede egne. Den første jeg var på gik helt til Hundborg, og var en kæmpe oplevelse. Mor og jeg kørte med Valdemar Andersens familie i deres fjedervogn.

Det var ikke kun os børn der lod sig fotografere når vi var i Vildsund. Det gjorde min morbror, Thøger Iversen også, da han var til indvielse af Vildsundbroen, så han kunne have et minde om dagen. Han stillede sig op foran en kanonfotograf, som så skulle sende billede til ham. Da billedet kom opdagede Thøger med forbløffelse og raseri, at der var en lille mandsling med på billedet. Han havde stillet sig op lidt bagved uden at Thøger havde opdaget noget som helst.

Udflugt til Vildsund. Fra venstre Knud Andersen, Knud M. Nielsen og Thorsten Jensen.

I dag synes en tur til Hundborg ikke af noget, men frem og tilbage i hestevogn var alligevel noget af en rejse. Vi havde naturligvis madpakke og sodavand med samt små dannebrogsglag, og når vi kørte gennem en landsby, vinkede vi med flagene og skreg hurra og sang så det gjaldede. De lidt større børn kørte på de store hestevogne, hvor de sad på høstængerne. Der var liv og glade dage, og os små ville egentlig helst have været med disse vogne.

En anden gang var vi i Vildsund. Jeg havde to kroner med, og ofrede 50 øre på en fotografering af mig selv i min hvide skjorte med Vildsundbroen som baggrund, så de derhjemme kunne se, at jeg havde oplevet lidt den af store verden.

Der gled jo også nogle is ned, og da hele skolen hen på eftermiddagen skulle i dyrehaven var jeg udgået for kontanter. Jeg var alene af sted denne gang, og da det kostede lo øre at se dyrene, måtte jeg låne ti øre af Petra Sørensen, så jeg kunne følges med resten af klassen.

Niels Sørensen var kendt for at være ret vel-

Udflugt til København foran fregatten »Jylland«.

havende, så jeg mente det nok gik an, og jeg havde den hjemme i sparebøsse så jeg kunne betale senere, hvad jeg også gjorde.

Vi var også på udflugt til Morup Mølle, og selv om det ikke var en lang tur, var det sjovt alligevel. Der var altid Jessens abekatte at drille og kigge på, og vi legede i krohaven og sejlede i pramme i åen. Det skete også at vi skulle på udflugt til køkkenmøddingen i Lyngby, men det syntes vi Lyngbybørn var noget pjat. Nej, så var det noget helt andet, da vi ældste børn lige efter krigen skulle til København i 4 dage, og bo på fregatten Jylland, det var en rejse. Jeg sov slet ikke natten inden, og jeg kunne høre på de andres mødre, at det var jeg ikke alene om.

Vi skulle rejse med bumletog hele vejen, og gjorde holdt ved samtlige stationer.

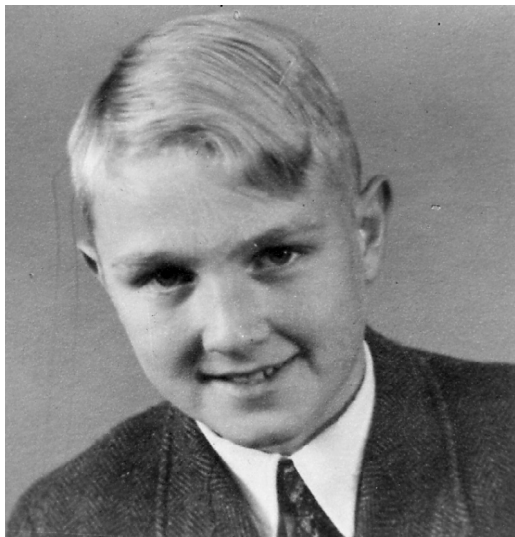
Vi havde naturligvis alle en madpakke med, og da vi nåede Ydby, havde de fleste spist det hele.

På næsten alle stationer kunne der købes is, og det blev udnyttet flittigt.

Jeg havde 25 kr. med, og syntes det var en formidabel sum penge. Jeg følte mig som millionær, men da jeg desværre også bar mig ad, som om jeg var det, havde jeg til lærer Kristensens græmmelse brugt 5 kr. da vi nåede Fredericia.

Der blev det pludselig uden for bestemmelsen givet tilladelse til, at vi kunne skifte til hurtigtoget, og det kortede rejsen ikke så lidt. Da vi hen på aftenen kom til København, var der stor modtagelse på hovedbanegården af de mange bekendte, der var flyttet til København. Mine søskende Christian og Signe var der bl.a.

Vi gik i samlet trop ned til »Jylland«- hvor vi blev indkvarteret på det store skib, som lå tæt ved Langebro. Dengang var der master og rigning på skibet, så det virkede ret overvældende. Jeg tænkte på, at min bedstefar en kort overgang havde været tjenestegørende på skibet, og at min oldefar, Mads Nielsen, var orlogsgast på skibet ved slaget ved Helgoland. Om aftenen skulle vi i Tivoli, og der røg så de fleste af de resterende penge, men heldigvis forstrakte min

Mig selv ca. 1945.

bror mig med en tier, så der var lidt til de andre dage også.

Der var indbetalt 25 kr. til lærer Kristensen for alle elever, så han kunne betale billetter m.m., så vore penge var rene lommepenge. Vi skulle en tur til Sverige også, og det var jo udlandet, så det var vi meget benovet over. Vi havde alle sammen 2 svenske kr., mere måtte vi ikke købe for. Hjemme havde vi en gl. møntsamling, som Christian engang i tidernes morgen var blevet foræret af Knud og Dagny Bruun Rasmussen. Forinden afrejsen til København havde jeg undersøgt samlingen for svenske mønter og fundet to kr. i den, så dem havde jeg også med på rejsen.

Det fik jeg stor glæde af, for i Sverige kunne vi købe ting, som vi ikke havde set i Danmark i mange år. Der var figner, dadler, appelsiner og ægte chokolade. Nu kunne 4 kr. hurtigt bruges, men lo appelsiner kostede kun to kr. og halvtreds øre, så der var da noget at komme hjem med, og ved hjemkomsten begyndte den lange sommerferie.

Nogle af børnene i Lyngby tjente en skilling ved at stakke tørv nede i engen om sommeren. D.v.s. de stablede tørvene sammen to og to så de stod på højkant og kunne blive tørre. De blev betalt med et beløb pr. tusinde tørv så der

skulle bestilles noget, hvis det skulle blive til ret mange penge. Under krigen var der også en anden måde at tjene penge på. Man kunne brumle lyng. Det var der mange voksne, som levede af i perioder. Det var revlinglyng som blev plukket og brugt til at lave børster og koste af. Forinden det kunne sælges, skulle de små grønne blade af, og de blev fjernet i en enkelt maskine, som alle selv kunne lave. Den bestod af to brede planker, hvori der var lavet riller på ca. 1 cm. bredde og dybde. Den ene planke blev monteret på 4 ben i passende arbejds-højde, og den anden hvorpå der var et kraftigt håndtag, blev lagt ovenover. Når der så skulle »brumles« lyng, stod der en og puttede de lange lyngtrævler ind mellem plankerne, mens en anden skubbede den øverste frem og tilbage, så bladene blev gnubbet af lyngen. Det fungerede næsten som et møllehjul. Den færdige revling blev bundtet i lange neg, og solgt pr. kg, og prisen var ret høj. Lige da det begyndte, at »swotbærljøng« kunne koste så og så meget pr. pund fik Laust og jeg fat på nogle fem pund papirposer, som vi ilede ud i heden og fyldte med lyng og mente så, at der var fem pund i hver og at det var klar til brug, men mor ville ikke købe det i butikken, og senere fandt vi ud af, at der skulle lægges en del mere arbejde i det såfremt det skulle give penge.

Jeg hørte engang i butikken, at en kunde spurgte lille Gerda, om hendes far var hjemme, og ungen svarede: »Ja, far sier op po æ lowt å brumler te æ karbilamp lister«. (Far sidder oppe på loftet og brumler, så karbidlampen ryster). Nu vidste vedkommende jo godt, at det ikke var af galskab, at Jens Pedersen brumlede.

Sportsfest i Svankjær

En stor begivenhed var den årlige sportsfest i Svankjær, som vi glædede os meget til. Da vi under krigen ingen cykler havde, gik vi derop. Vi startede hjemmefra om formiddagen, og gik ad den gamle skolesti gennem skoven vest om Lejbackke, da det var en genvej. Selv brugte vi ikke stien til den nye skole, men børnene fra Lyngby gik altid den vej til den gamle skole i tidligere tid. Vi var i vores hvide lærredssko, som var hvidtet i »Albin« skohvidt i dagens

festlige anledning, men det skal indrømmes, at de ikke var helt hvide mere, når vi nåede festpladsen efter en spadseretur på 5 km. gennem støvet lyng og skovveje. Inden afgangen blev skoene hvidtet med en gammel tandbørste, og sat til tørre på vores brønd men det var spildte kræfter, hvis man skulle gå til Svankjær.

Der var så håndboldkamp og fodboldkampe, og ikke mindst ringridning.

Der var gjort meget ud af hestenes pyntning, og rytterne fra Lyngby, som mest bestod af vognmændene som kørte for tyskerne, havde i lang tid øvet sig til dagen syd for Klausens Bakke, hvor der på vor fodboldbane var opstillet en ringridergalge.

Det der var mest spænding om, var fodboldkampen mellem Svankjær og Lyngby. Da der ofte var udsat en kasse øl i præmie til vinderne, og en kasse øl dengang bestod af 50 stk. og ikke sådan noget småpjat som nu, blev der gået til sagen.

Under en kamp brækkede Christian Sørensen benet, og blev kørt på sygehuset, og ved en anden lejlighed, hvor en spiller tog tilløb og sparkede til bolden som lå stille, sparkede han ned i jorden foran bolden, så hans skosål fløj højt op i luften, men den slags ting var jo hvad der kunne ske.

At gå til præst

I skolen var vi efterhånden blevet de store, og begyndte at gå til præst.

Det var naturligvis spændende, især da det var en helt ny præst, som vi slet ikke kendte. Vi havde jo hørt så meget om de lange hele salmer, som vi nu skulle til at lære udenad, og katekismus og andre grimme ting også, så vi var jo meget spændte på det nye som skulle ske.

Præster var jo kendte for at være nogle alvorlige og strenge personer som vi faktisk kun kendte fra begravelser og andre højtideligheder.

Til vor overraskelse var den nye præst. A.Thuun-Hansen, slet ikke som vi havde frygtet.

Han var en frisk og venlig mand, som kunne være meget sjov og morsom.

Det var en dejlig tid vi kom til at opleve med præstegang. Pastoren mente at vi nok i de

Sidste skoledag, april 1948.

Fra venstre mig selv, Alfred Jensen, Arne Pedersen, Arne Henriksen, Knud Andersen, Laust Pedersen.

Pigerne: Sonja Jørgensen, Thilde Nielsen, Edith Mikkelsen og Ingeborg Kruse.

Drengen er lærerens søn, Eigil.

snart 7 år hvor vi havde gået i skole., havde lært hvad vi havde brug for af religion, og det kunne han have ret i. Det skulle lærer Kristensen nok sørge for. Derimod lærte vi en masse andre ting om gudstjenester og lignende, som vi ikke kendte til i forvejen. Meget af det kan jeg huske endnu.

Det sidste skoleår gik meget hurtigt og det var med en vis vemod, at man forlod skolen selv om man også var glad for at blive »voksen«.

Jeg har kun gode minder fra skoletiden, og når man nu læser, om børn der bliver moppet at deres kammerater, må jeg sige, at det var noget vi slet ikke kendte til. Det er klart, at nogle kunne blive uenige og at knægtene kunne komme op at slås, men at klikker slog sig sammen om at drille og pine andre elever var helt ukendt.

Lærer Kristensen var godheden selv men han kunne godt slå en proper næve hvis det var nødvendigt.

Det var det jo enkelte gange, og det skete, at nogle forældre blev meget opbragte, hvis deres håbefulde unger havde fået en velfortjent lussing.

Far var en tid formand for skolekommissionen, og det kunne ske, at en far kom for at klage over en lussing, som en unge havde fået. Min far lagde så altid ud med at spørge om,

hvorfor der var givet en lussing, og når det var opklaret, rådede han vedkommende til at gå hjem og selv give ungen en også, da to slet ikke kunne være for meget, altså.

Læretid

Da skoletiden var slut, gik jeg hjemme og ventede på en læreplads.

Jeg hjalp til i Knud Møllers forretning, og fiskede lidt med Niels Iversen, og hjalp gl. Chr. Nielsen med at tække huse. Det var jeg meget glad for, for han gav mig fuld timeløn. Det var da 3,75 kr. pr. time, og der kunne virkelig købes noget for de penge.

Den 1. maj 1950 kom jeg i lære i Morup Mølle brugsforening hos uddeler Lisby. Det blev en dejlig tid. Jeg boede der jo som et medlem af familien, og i de år, jeg var der, hørte jeg ikke eet uvenligt ord, hverken fra Lisby eller hans kone. De var meget glade for hinanden, og jeg hørte heller aldrig knubbede ord mellem dem.

Maj 1950. Jeg har klippet fødderne af billedet, da skoene var for store og stak ud til siden som et par ski. Det var et par golfsko, som en danskamerikaner havde foræret mig.

Brugsforeningen var en rigtig bl. landhandel med korn og foderstoffer brændsel benzin og lignende. Der kunne faktisk købes alt.

Der var også et par stalde så bønderne kunne få opstaldet hestene. Vi åbnede kl. 7 om morgenen for ved den tid kom mælkekuskene forbi på vej til mejeriet, og de afleverede bestillinger fra landmændene, og fik så varerne med på tilbagevejen. Hver tirsdag skulle jeg cykle til Lodbjerg og samle kontrabøger sammen, og varerne blev så sendt med mælkekusken næste dag. Dengang var der endnu rationeringsmærker på sukker og kaffe, så de skulle jo afleveres ved bestillingen.

Det var hyggeligt at komme til Lodbjerg. Gl. Chr. Therkildsen var bror til min bedstemor og han ville så gerne fortælle om fortiden, og jeg ville gerne høre. Mor havde som 18 årig tjent i hans gård.

Så jeg kendte jo lidt til det hele efter hendes fortællinger. Som barn besøgte mor og hendes brødre ofte »moster Inger« i gl. Løgstrup i Lodbjerg, eller Tølbøl, som det kaldtes.

Hun boede i en gammel gård som nu er nedrevet. Det lå bagved det nuværende Løgstrup, som ejedes af Laurids Th. Jensen. Når børnene overnattede i den gamle gård sov de i alkover.

Ude i laden hos Chr. Therkildsen havde de på den tid en ligkiste stående. Chresten var strandfoged, det var almindeligt, at der var en kiste i strandfogedgårdene som blev brugt til ligene, som drev iland ved havet. Jeg ved ikke, om der blev brug for kisten til det brug, mens mor var der, men Chr. Therkildsen brugte den til at sove middagssøvn i på varme sommerdage. Så kunne han nemlig ligge i fred for fluerne, når han trak låget til.

Disse ligkister lignede slet ikke dem som vi kender nu og som er hvidlakerede. Nej, de var tømret sammen af rå brædder, og var nærmest en aflang kasse, som var umalet. Var der brug for flere kister, var folk selvhjulpne nok til selv at kunne lave dem. Disse kister brugtes også til at opbevare forskellige ting i så som hakkelse og meget andet. Der kunne jo gå år imellem der blev brug for den, og kisten skulle ikke stå

ubenyttet hen. Den kunne jo altid tømmes i påkommende tilfælde.

Når en ko havde kælvet brugte man at give den en halv pægl brændevin. En dag da mor kom ned i stalden, var Chresten ved at få brændevinen hældt i Koen, men den ville åbenbart ikke have det. Chresten prøvede flere gange at få dyret til at tage det, men uden held. Til sidst mumlede han irriteret: »Ja, hwis do e vil tå e, så ka æ sgu siel« og så slog han snapsen i halsen.

Næsten alle steder hvor jeg kom i Lodbjerg på landtur, skulle jeg have kaffe eller middagsmad.

Første sted på ruten, var gl. fru Svegård. Der havde min moster tjent i sine unge dage, så der skulle jo snakkes og drikkes kaffe.

Næste sted var hos Anna og Laurids Th. Jensen, og da det ofte var ved middagstid, stod den på middagsmad.

Næste sted igen var hos Anders Christensen, men da jeg var for mæt til mere middagsmad, nøjedes jeg gerne med kaffe.

Så besøgte jeg Helga og Chr Ubbesen. Kaffekanden stod altid og kogte på komfuret, så mens de bestilte varer nød jeg en enkelt kop kaffe. Ubbesen skulle altid have en pakke kardusskrå og en halv fl. kirsebærvin. Helga var mors kusine, og da de var ungdomsvenner, var der altid noget at fortælle og drøfte. Helga havde lige fået kørekort, og det var en stor ting. Hun havde vistnok næsten landsrekord i køretimer samt dumpninger. Kortet fik hun, men som hun sagde til den motorsagkyndige:

»Det var en guds beskærmels, e en cykel, e en bår å e en bil po æ vej«.

Så nåede jeg hen til Niels Nørgård, det var forresten mors fætter. Der skulle jeg helst komme til bestemt tid, for som Nørgård sagde: »Do ska paes æ spiestier» (spisetiderne) og så stod den på varm mad igen. Sådan gik den sønden ud af Lodbjerg til jeg hen på dagen sluttede af hos Chr. Olsen »po æ Pieg«, og mæt kunne vende næsen mod Morup Mølle. Den allerførste gang jeg var i Lodbjerg og ingen kendte, tog turen kun en timestid, men det var kunderne ikke tilfredse med. Der skulle være tid til en snak, naturligvis også om varerne og bestillingen, så Lisby bad mig give mig god tid,

og efterhånden som jeg kom til at kende de prægtige mennesker i Lodbjerg, kom det ganske af sig selv.

Efter høst kom der en travl tid med at veje korn ind og sprede det, på det store kornloft. Vi kunne også grutte det. Til det havde vi gamle møller Lauridsen, som også var bestyrer af sparekassen. Han lærte mig at slå en møllerknude på sækkene, så de ikke kunne gå op. Når det om foråret var såtid, stod udde-leren selv ømme i pakhuset og vejede de forskellige frø op i forskellige portioner, som gårdene havde bestilt. Det betroede han ingen andre til. Mange af frøene så også ret ens ud, så han ville nok være sikker på, at hvis en gårdmand såede roer, så var det også roer der kom op, og ikke noget andet.

Morup Mølle

Dengang var der på de forskellige gårde både karle og piger. Om fredagen, hvor vi havde længe åbent, kom karlene hen på aftenen og købte brillantine, tandpasta og lignende, og de skulle om til Jens barberer for at blive klippet samt evt. fønbløjet, i al fald på dem der havde hår nok til slig forskønnelse. Sådan en fredag var der liv og glade dage i barbersalonen. Jens han klippede og klippede, og klienterne fyldte hele salonen og dagligstuen med. Nogle pils gled der jo ned mens snakken gik. De unge fiskere fra Lyngby var der også gerne, og da de lige kom fra havet skulle de tit også have hårvask, inden de ville hjem til de væne møer bag klitterne. Alt sådan noget tar jo sin tid, men det gik ikke så meget efter tur, men mere efter hvem der havde mest »tront«. Alligevel kom vel alle under behandling, og ellers kom der da endelemol en fredag næste uge igen.

Jens barber solgte naturligvis også preservativer, det gør jo alle frisører. Og en sådan fredag var der stor afsætning på produktet. Det var altid dem der gjorde mindst lykke hos pigerne, der af en eller anden grund mente at have brug for større partier, mens »æ buk«, som jo også fandtes, aldrig købte nogle, i det mindste ikke mens andre så på det.

Jeg skrev, at det ikke altid gik efter tur i salonen, og det får mig til at mindes engang den

24. dec. hvor jeg en tidlig morgen var nede på mejeriet for at hente mælk og fløde til min forretning i Lyngby. Varerne var bestilt dagen før, og stod klar til afhentning. Da jeg kom ind i udleveringsrummet stod der i forvejen Jens barbers bror Richard, og ventede på et eller andet han skulle have. Snart efter kom der flere kunder, og endelig kom mejeribestyreren for at ekspedere. Da han straks henvendte sig til mig og viste hvor mine varer stod, jeg læssede altid selv, spurgte Richard fortørnet: »Sig mig' gåed ik efter tuer her?« Hvortil bestyreren irriteret svarede, at her gik det efter rang. Ja, i så fald« svarede Richard »kommer æ satame te å went læng»

Dengang var der i Morup Mølle foruden brugsen også købmandsforretning, bager, slagter, 3 tømrere, maler, murer, postekspedition, cykelforretning, telefoncentral, kro, og møllen var der også med sine to vinger, smed og vognmænd.

Bilværkstedet var der naturligvis også og der huserede Peter Mekaniker og Aage Brogård. Bilerne var ikke just nye, som de fik til reparation, det var jo kort efter krigen, men de fik dem dog altid til at køre igen.

Præstens bil var dog ret ny, men til gengæld var der meget ofte noget i vejen med den. Det var kort sagt »nøj forbandede luet«, som Peter sagde om den, dog ikke når pastoren hørte det.

En dag hvor Peter havde bilen til reparation og havde svovlet ret kraftig over den, mens præsten var gået et ærinde, kom han tilbage og spurgte hvordan det gik. Peter fortalte om alle bilens dårligheder og pastoren svarede, at »sådan en bil er vist noget skidt«. Peters lille søn Holger, på en 4 - 5 år, svarede så: »Nej, det er e såen mi far sejer om en, han sejer det er nøj forbandede satans luet som sku køres i æ haw.«

Hver fredag var det min opgave, at feje gaden uden for brugsforeningen. Dengang var der endnu mange heste, og af samme årsag også hestepærer. Der skulle kun fejes ud for vor egen grund, men det tog, jeg nu ikke så nøje. Det kunne dog ske, at Chr. Tømrers kone Katrine, de var nærmeste naboer, stod og så efter, om jeg gjorde det godt nok, og kom med kommentarer desangående. Så var det jo en glæde, hvis

der lige i skellet lå en dyngge hestepærer, som jeg med stor nøjagtighed kunne skære over med skovlen, så hun kunne beholde halvdelen.

Den mørkerædde kommis

I min læretid havde vi flere kommis'er, men der er een jeg særlig mindes. Han var enebarn og betragtede sig derfor som guds gave til menneskeheden, og da han så desuden kom fra Agger, kunne han ikke nå højere i sin egen indbildning. Jeg var jo kun fra Lyngby, og var derfor 100 år bagefter i udvikling frem for aggerboerne, fik jeg tit at vide.

Han kunne godt være ret strid, at have med at gøre, men som lærling havde jeg ikke meget at skulle have sagt.

Han havde en kæreste i Vestervig, og hende besøgte han næsten hver aften. Han havde fortalt mig, at han var så bange for spøgelse og genfærd, at han, når han en mørk aften cyklede forbi Vestervig Kirke, vendte hovedet bort, for ikke at komme til at se ind på kirkegården.

En aften hvor han skulle til Vestervig fik jeg ordre til at pumpe hans cykel. Det var jeg sur over, da jeg ikke mente det var mit arbejde, men jeg gjorde det dog, og jeg gjorde også andet. Jeg stak en tynd sikkerhedsnål gennem bagdækket, så luften meget langsomt ville sive ud.

Da han langt ud på aftenen kom hjem fortalte han, at han havde haft en skrækkelig oplevelse. Netop som han med alle sanser spændt nærmede sig kirken, var der ingen luft i baghjulet, så han måtte trække forbi kirken. Cyklen havde han så fået lappet hos cykelhandleren i Vestervig. Jeg spurgte om han ikke havde en cykelpumpe med, og det havde han, men han skulle ikke nyde noget af at stå og pumpe en cykel op ad kirkegårdsdiget, han skyndte sig at løbe til Vestervig med den.

Næste aften han skulle afsted brugte jeg igen nålen og nøjagtig det samme skete. Da han var ud for kirken var cyklen flad, denne gang dog på forhjulet. Da det havde sket flere aftener for ham var han overbevist om, at der var noget overnaturligt ved det, og det mente jeg også, der måtte være et eller andet, som ville have fat i ham. Selv om han havde fået både nye slanger

og dæk på cyklen hjalp det ikke, når han kom til kirken var cyklen flad på et af hjulene. Cykelhandleren kunne heller ikke begribe det.

Næste gang jeg skulle pumpe cyklen piftede jeg begge dæk, og da han kom hjem var han helt bleg i ansigtet. Jeg foreslog, at han kunne cykle mod Krik, selv om det var en omvejen æ do tobli, så ska æ forbi den gammel kjærger, udbrød han. Jeg sagde, at det jo ikke var sikkert at det spøjte lige så meget der som på den anden kirkegård, men det stolede han ikke på, så han ville cykle over Bedsted. Det gjorde han så, og minsandten, der skete ikke noget med cyklen. Da han endelig igen dristede sig til at cykle forbi Vestervig kirke var den gal igen.

Kort tid efter rejste han bort fra brugsforeningen, dog ikke på grund af spøgeriet, han blev sagt op af Lisby.

Jeg traf ham desværre aldrig siden, ellers ville jeg have løst mysteriet med cyklen for ham, og nu er han død for lang tid siden, så det får vente.

Morup Mølle Brugsforening var efter datidens forhold en stor forretning. Foruden uddeleren var der en l. kommis og en eller to læringe. Der var altid nok at se til, og det kunne til tider være drøjt, især når der kom skib til Krik Bro med kunstgødning løst i lasten. Det blev skovlet i sække og kørt hjem i pakhuset, og sækkene vejede et godt stykke over 100 kg, så der var noget at løfte på.

Mange af kunderne fik som nævnt sendt deres varer med mælkekuskene, men det skete nogle gange årligt, at bondefar og mutter kom kørende i hestevogn og staldede op, og så skulle der købes stort ind. Det kunne være mel i 50 kg. sække og hele oste mv, der var jo folkehold på gårdene dengang.

Som en af de meget få forretninger i Sydthy havde brugsen spiritusbevilling. Det var ikke ret meget der blev solgt af det. Udvalget var ikke stort, kun snaps og lidt frugtvin og enkelte likører. Det var mest til jul, der blev solgt noget særligt, og det var så mest kirsebærvin.

Fryseboksen eller frysehuset i Morup Mølle blev bygget lige da jeg kom i lære. Den blev bygget lige uden for brugsforeningens bag-

En tidlig sommermorgen ca. 1953. Fra venstre Egon Kruse, Boye Jørgensen, Anker Iversen, Gerda Pedersen og Lars Kruse.

bygning. Det var helt fremmede murere som byggede den, jeg mener det var københavnere. Det er også lige meget, men tørstige, det var de. Dagen igennem kom de ind for at købe øl. Deres bil, en af de gamle med trinbrædt og store håndtag i dørene stod parkeret udenfor brugsen, mens byggeriet stod på, de logerede nok på kroen.

En sen aften, hvor vor kommis kom hjem, syntes han der var noget ved bilen, og da han kiggede nærmere efter så han, at det var en af murerne der hang på håndtaget og snorksov. Han havde stået med ryggen op mod bildøren, og efterhånden som døsigheden havde overfaldet ham, var han gledet lidt ned efterhånden, og til sidst havde dørhåndtaget fået fat i hans jakke, så han nu hang sikkert og godt i den lune sommernat.

I stille og lune sommeraftener fiskede både børn og voksne nede i åen i krohaven. Det var ikke meget der blev fanget. En ål i ny og næ, aborrer og skaller, men kattene var da glade for fangsten, og det var en stor nydelse at sidde stille ved åen og høre mågerne ude på øen ved Gl. Ørum. Den lyd var og er vel meget karakteristisk for Morup Mølle ved sommertide.

Vort syndige liv i Lyngby

Hjemme i Lyngby var vi mange unge mennesker, ca. 30 stk. af begge køn. Vi legede sanglege på tofterne i de lyse sommeraftener, men efterhånden som vi blev ældre, ville vi hellere

danse, og da der var flere, der kunne spille på harmonika var det ingen problem. En af fiskerne boede alene i et stort hus og det kunne vi så låne, mod at betale ny fernisering af gulvene.

Der havde vi så mange morsomme timer.

Vi skulle helst have lidt »komme i gang olie« eller »kravle omkring« som vi kaldte det.

Det var slet dansk frugtvin i forskellige afskygninger. Det skete der blev ringet til mig i Morup Mølle en lørdag engang imellem, og jeg blev bedt om at købe et par flasker med hjem.

Telefonsamtaler gik gennem flere centraler, og for at ingen skulle få kendskab til vort syndige liv, lød bestillingen altid på cigarer. 4 stk. »don Lou« cigarer eller »Georg Bestle«. Det var mest dem vi nød.

Ellers gik sådanne baller meget fredeligt til. Vi morede os godt, og der var aldrig uvenskab mellem os.

Desværre kunne man let blive syg, hvis man havde nydt for mange »cigarer«, men det var let at slippe af med igen, det var faktisk slet ikke til at undgå.

Lige ved den tid jeg kom i lære, var den nye kystvej under udførelse mellem Svankjær og Morup Mølle. Det var jo en stor forletning at kunne cykle på den, især da den blev asfalteret. Den gamle vej kringledede sig meget, og nu gik det lige ud, hvad der sparede meget tid. For at spare endnu mere på tiden, købte jeg en brugt, meget brugt knallert af den type hvor motoren sad bagpå, og trak direkte på dækket med en gummisnold, de blev kaldt »røwrystere«.

Der var nummerplader på den, og man skulle have kørekort for at bruge den, men det fik jeg nu aldrig. Det var også sjældent den kunne køre. Det blev hævdet, at den kunne køre 70 km. på literen, og det skal nok passe, for jeg måtte bruge pedalerne det meste af tiden, og det var jo godt for benzinøkonomien.

Det var også så som så med den sparede transporttid ved anvendelse af knallerten, for det tog lang tid at start den, og der skulle også beregnes rigelig tid til driftsforstyrrelser, så alt i alt var det helt igennem en dårlig investering, så ved lejlighed blev den afhændet, og en ny cykel købt.

Det var noget helt andet. Nu kunne man da komme sikkert frem og tilbage. Hver tirsdag var jeg altid i Bedsted Bio, uanset hvad der blev spillet for film. Dengang var biografen i krosalen, og der var også pladser oppe på scenen. Der ville jeg helst sidde, for sad man på gulvet lige neden for scenen, havde man de tilskuere, der sad deroppe deres fødder lige ud for ens nakke. Hvis det nu var en rigtig varm sommerdag, og et par gummistøvler lige var blevet skiftet om med et par mere luftige sandaler var det lige ved at kunne tage emallien af tænderne. Så hellere selv sidde deroppe.

Der blev fortalt en historie om to biografgængere, som vi unge morede os mægtigt over. Om den var sand skal jeg ikke kunne sige, men den kan meget vel være det. Det var to ungersvende fra egnen som var ivrige biografgængere, og de holdt især af amerikanske krigsfilm, som der på den tid kom en masse af, det var jo kort tid efter krigen. Den ene af de to havde fået brunkål med flæsk til aften, og under filmen var han plaget af for meget luft i tarmene. Da filmen var for spændende til at han ville gå ud for at lette sig for luften, benyttede han chancen da amerikanerne bombarderede den japanske baraklejr. Mens bomberne bragede og barakker røg i luften så brædestumper fløj omkring i ild og røg, slap han en langtrukken vind, mens han bemærkede til kammeraten: »Det goer hårdt til«, hvortil kammeraten svarede: »Ja phu ha endda, og no hår de da vees ramt æ skiedspand«.

Vi havde en dejlig ungdomstid i Lyngby, vi var som nævnt mange og der var et godt kammeratskab mellem os alle.

Vi kom langt omkring, på vore cykler, og da Vildsund Færgetro havde fået bevilling, cyklede Victor, Chag og jeg en tur dertil for at smage på varerne og spise en rødspætte.

Der var et pænt udvalg i flasker, og vi prøvede det hele, så da vi ud på aftenen cyklede hjem igen, gik det ikke helt så glat som på udturen.

Vi kom på een eller anden måde væk fra hinanden, men jeg fandt da selv hjem, selv om der var meget tåget, også vejret. Victor cyklede

Min bedste ven Laust Pedersen.

og cyklede og endte til sidst ude i en eng eller mose. Han tog så en anden retning, og passerede et vejskilt, hvor der stod 8 km. til Thisted. Da han så en halv times tid efter kom til et andet skilt, hvor der stod 4 km. til Thisted, var han klar over, at han igen måtte ændre kurs, men hjem kom han da omsider.

Chag var punkteret, og da han ikke kunne få lappet cyklen på denne tid af natten, måtte han køre hjem på fælgen. Slangen vikled sig efterhånden om hjulnavet, så den måtte skæres fri. Dækket lod han sidde, og selv om den slæbte på, nåede han da også hjem hen på morgenstunden.

Ofte var vi også til bal i skovpavillionen på Ashøje. Der måtte man selv medbringe fortæringen, men det gjorde nu alle. Der kunne købes lyst øl og smørrebrød, men det var jo begrænset hvad der kunne konsumeres af slige ting en lang lys sommernat, så der var en snakken og hvisken rundt om i skoven under de høje træer. Det var nu vist heller ikke kun øl og hornmusik der sysledes med.

En sådan aften kom Egon ind i pavillonen og fortalte meget fortørnet, at pigerne pissede på ham. Det skulle faktisk tages helt bogstaveligt for han havde lagt sig til hvile under en busk, og en ung pige havde sat sig i et påtrængende ærinde og havde forrettet denne uden at opdage, at der lå en sagesløs ungersvend foran hende.

Vi mente nu nok, at han kunne have afværget det, men det ville han ikke. Det var endnu ikke helt mørkt, han kunne da i al fald skimte et og andet.

De unge fiskere tjente ret godt med penge, så det var ikke penge de manglede.

Jeg kan huske at min gode ven, Laust Pedersen, havde fået hyre med kutter »Marconi« fra Thyborøn.

En gang han kom lige fra havet og havde tjent mange penge, tog han over Bedsted i eet eller andet ærinde, og han ville så leje en cykel hos Chr. Lykke i Bedsted.

Denne lejede normalt cykler ud, men netop den dag var der ingen ledige. De der var tilbage var i hvert fald ret dårlige, sagde han: »Ja, men så ka æ val fanden'ek wal køb jen?« mente Laust, og det var der ikke noget i vejen for. To cykler var vel heller ikke for meget at eje, han havde jo en derhjemme, de blev jo brugt flittigt.

En søndag i februar 1953 sad vi en del unge og spillede kort hjemme hos mig. Det var helt stille vejr med høj solskin, så vi besluttede os for at cykle til Hurup i biografen.

På vejen var vi lige inde hos »doktor Jes« i Morup Mølle for at få tanket op til den videre færd.

Da vi kom ud fra kroen var det begyndt at sne ganske let, men inden vi nåede Bedsted sneede det ganske voldsomt. Jeg vendte derfor om og cyklede hjem igen mens de andre fortsatte. Inden jeg nåede hjem, var det blevet til en forrygende snestorm, men jeg havde heldigvis vinden i ryggen.

Hjemme hos bedstefar sad der nogle unge mennesker og snakkede over en enkelt øl. De var i en af stuerne sammen med tjenestepigen. Den gamle var gået i seng. Jeg sad der også lidt, men vi brød snart alle op, da vejret nu var blevet så hårdt, at huset rystede.

Jeg gik hjem og i seng, og ved larmen fra uvejret vågnede jeg ud på natten

Der var nu fuld orkan med sne, og vort store solide hus rystede mens stormen brølede i skorstenen. Jeg har aldrig oplevet et sådant uvejr hverken før eller siden.

Og næste dag var der ballade. Stormen havde

Bedstefars hus efter sneorkanen 1953.

presset entredøren op nede hos bedstefar, og havde fyldt hele gangen og det meste af spise-stuen med sne. Det opdagede nabokonen, som var meget missionsk, og da hun gik derind i stuen, lå der en snedrive op over spisebordet. Der stak lige halsen af et par ølflasker op af sneen.

Det var lige noget hun kunne bruge. Hun løb omgående op til mor og fortalte grædende om vi unges ugudelighed, og min i særdeleshed.

Vi måtte jo ned for at besigtige skaden, og opdagede så, at vinden også havde presset ladedøren op så begge endegavle i laden var blæst ud. Det gjorde jo ikke den dårlige stemning bedre, men jeg kunne ikke rigtig indse, at den ene øl jeg havde nydt, kunne være årsag til hele den redelighed, men nabokonen var sikker på, at det var syndens straf, og der ville sikkert komme mere af den slags, hvis jeg og de andre unge ikke lod os omvende snarest.

Desværre havde den gamle ikke stormskade-forsikret. Det vil sige at han havde forsikret i ikke mindre end to forskellige selskaber og så var der ingen af dem der ville betale, det skulle den anden gøre, så han fik ikke en krone i erstatning.

Mine kammerater som var cyklet til Hurup, nåede også til byen, men de måtte omgående leje en bil, for at slippe hjem, inden sneen lukkede alle veje.

Egentlig var vore forældre privilegerede i forhold til mange forældre nu om dage. De vidste, at vi unge mennesker befandt os vesten

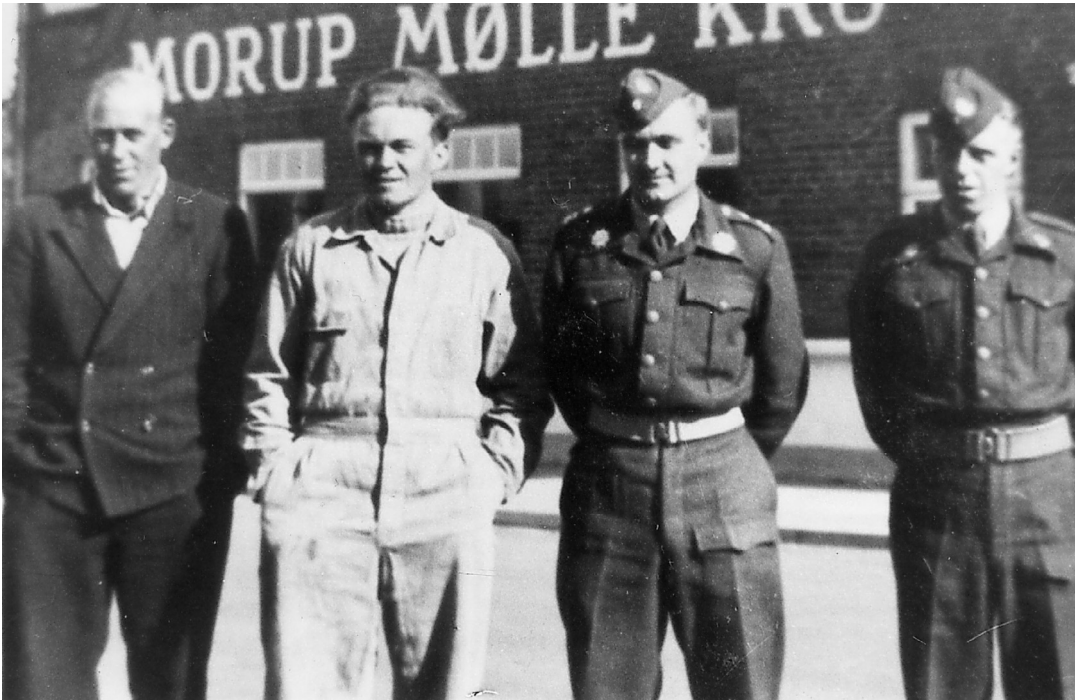
for Leibakke et eller andet sted. Ganske vist festede og dansede vi som unge mennesker nu engang gør, og nogle bajere skred der også ned, men det var så det hele. Der var ikke tale om at indtage stoffer, som var helt ukendt dengang, og spritkørsel var der slet ikke tale om, da ingen ejede noget køretøj ud over en cykel, så det begrænsede vore udfoldelsesmuligheder en hel del. Der var dog en tradition med, at 2. pinsedag skulle vi »i haven«, det var på Mørup Mølle Kro.

Mørup Mølle Kro

Det var et virkeligt hyggeligt sted at besøge, som kroværten Jes Jessen styrede med fast hånd, hvis det var nødvendigt. Alle unge mennesker var meget velkomne, men de skulle opføre sig ordentlig ellers kunne de risikere 99 års karantæne, og det var jo længe at vente på igen at måtte komme der. Når Jessen gik gennem lokalerne, og han opdagede, at samtalen ved et bord var lige lovligt højroestet, kiggede han over brillerne og så meget bestemt derhen, og det havde samme virkning, som når man skruer ned for radioen.

Jeg husker en aften, hvor vi sad nogle stykker henne i et hjørne og havde det rart.

Vi havde spist smørrebrød, og havde tænkt os at blive der hele aftenen. Der var mange gæster i kroen, så vi talte lavmælt sammen, da Jessen ikke ville have højroestet tale, som kunne genere de andre spisende gæster. Vi havde når sandheden skal siges nydt en del øl, og da vi bestilte en ny omgang, kom servitricen tilbage med den besked fra Jessen, at vi ikke kunne få flere øl. Det kunne vi ikke forstå, da vi havde siddet pænt og stille, og vi bad om at måtte tale med ham. Da Jessen kom, spurgte vi ham, om det var rigtig, at vi ikke kunne få mere, og det var det. Vi indvendte så, at vi bestemt ikke var fulde, og jeg glemmer aldrig Jessens svar: »Nej, I er ikke fulde, men I burde være det efter det I har drukket, tørstige kan I bestemt ikke være, og hvis I er, sælger vi også sodavand«. Han sagde endvidere, at vi var meget velkomne til at blive siddende, og at vi var velkomne til hver en tid. Ja, Jessen var en rigtig krovært i ordets bedste betydning.

2. Pinsedag 1955. Fra venstre Egon Kruse (f. 18/4 1930 - d. 15/9 1994).
Anker Iversen (f. 26/11 1931 - d. 28/6 1992). Knud M. Nielsen og Laust Pedersen.

Min mor var altid bekymret, når vi unge mennesker ville ud at more os en aften, det havde hun nu ingen grund til, da det slet ikke gik så vildt til, men når hun hørte, at det var Morup Mølle Kro vi ville besøge, tog hun det helt roligt, da hun så vidste, at alt var under kontrol.

Den første rigtig store fest min kone og jeg afholdt, var da min datter skulle konfirmeres, og festen blev naturligvis afholdt på Morup Mølle Kro. Vi ankom i god tid da vi vel var lidt nervøse over festen og de mange gæster. Det havde vi nu ingen grund til. Da vi traf fru Jessen og begyndte at spørge om et og andet, sagde hun til os, at vi ikke skulle bekymre os om noget som helst, vi skulle blot sørge for at more os og få en dejlig aften og ikke tænke på alt det praktiske, det tog kroen sig af, og det gjorde de afgjort også.

Min første hund

Når en ung mand var fyldt 16 år, kunne man

erhverve jagtkort, hvis man havde faderens tilladelse.

Derfor blev de fleste af os jægere i en ung alder. Ganske vist havde de færreste noget at gå på jagt på, men man måtte jo være nøjsom, og bruge det terræn, der lå lige for. Plantør Ravn kaldte os da heller ikke jægere men bøssebærere, og det skal han ikke bebrejdes noget for, da han godt kunne have brugt et helt andet udtryk.

En jæger skal have en hund, og jeg fik engang under en landtursbesøg hos Niels Nørgaard i Tølbøl at vide af hans datter Inger, at bagermester Roursgaard i Vestervig havde nogle dejlige jagthunde til salg. Jeg cyklede derfor til Vestervig og købte hvalpen Zita.

Det var en meget smuk hund, og jeg var stolt som en pave, da gl. Carl Josefsen fortalte mig, at det var den »kjønnest« hund der nogensinde havde været i Lyngby.

Desværre blev hunden efterhånden ret bidsk.

Zita nede ved »Æ Strårntømmer«.

Den var glad for de fleste voksne og børn, men der var enkelte den ville bide.

De små drenge Mogens og Ais kom tit og lånte hunden og legede med den. De havde deres morskab af, at binde dens snor til cykelstyret, og så lade den trække dem i stor fart hen ad vejen. Det ville hunden gerne, men hvis der littede en agerhøne eller andet i vejsiden og fuglen fløj ud over lyngheden, måtte ungerne jo følge med over »grob å knakker«, og det hørte jo nok med til spændingen ved at have hundeforspand. Som nævnt blev hunden bidt. Der var især en lille pige som den så sig gal på og da den en dag, hvor hun gik forbi, sled sig bag ud af sin halsrem, hvori den var bundet, og overfaldt hende og bed hende i ansigtet, turde vi ikke længere tage ansvaret for hunden, og vi måtte lade den aflive.

Min første stranding

Mens jeg gik og ventede på at komme i lære, husker jeg en morgen jeg stod op, at der var så tæt en tåge, at jeg ikke engang kunne skimte nabohusene. Det var rigtig strandingsvej, men

jeg havde aldrig oplevet en stranding, og regnede heller ikke med, at det kom til at ske nogensinde. Den tid var forlængst forbi.

Så blev døren pludselig revet op med et brag, og bedstefars bror, Niels Madsen, kom farende ind og råbte: »Christian, vi hør en stråning henne ved Grim Towt, det er en dansk damper lastet med kul«. Jeg udstødte et glædeshyl og foer ud ad døren og på cyklen og afsted til havet, uden at komme i varmt tøj. Det var den 28. nov. 1948.

Der var mange andre på vej til havet, og jeg fulgtes med dem syd på til strandingsstedet.

Tågen var lige tæt, og da vi nåede hen hvor den skulle være, kunne vi ingenting se, men man kunne da høre, at der af og til blev kimet på en klokke derude.

Kort efter kom et par af skibets officerer gående sammen med Stoffer, så de var da kommet iland, og så kunne vi jo da kigge lidt på dem. Lidt senere kom redningsvæsenet med raketudstyret, og de riggede an til affyring af en signalkomet. Da alt var klart, råbte Niels Sørensen til publikum »tilbage, tilbage, » hvorefter vi trak os lidt væk, og raketten blev antændt. Den forsvandt hurtigt op med et mægtigt brag. Damperen tudede omgående i tågehornet, og det var da noget, som kunne høres. Først sent om aftenen gik jeg hjem igen uden at have set skibet, men næste morgen var der klart vejr, og da vi kom ned til havet, lå skibet der stort og mægtigt. »Zvitser« var kommet, og man var igang med at få en slæbetrosse ombord. Strandingen var »S/S Paris« og den var på 4000 tons. Efter datidens forhold et af de største skibe som var strandet på kysten.

Der var et par pramme fra Lyngby, som roede folk ud til skibet, og jeg havde da også held til at komme med en tur. Det var jo ret højt at klatre ad rebstigen op på dækket, men ville man se skibet, var der dog ingen anden vej, og jeg samlede alt mit mod og klatrede derop.

Vi kiggede lidt på det hele, og pludselig brølede damperen et par gange, og vi opdagede at vi sejlede. Skibet var fri af revlen. Det sejlede lidt længere ud og slap trossen til slæbebåden. Derefter gav det et par trut mere som signal til,

at de ufrivillige passagerer skulle sættes iland og vi blev hentet af motorbåden »Sejren« fra Lyngby.

Det var lidt af en skuffelse, at slippe strandingen så hurtigt, men bjerglauget havde kontrakt med Svitzer, så bjerglønnen var hjemme.

Alle ventede spændt på, hvor meget det kunne give, og da der mange måneder senere kom besked derom, var den på 26.000. Det var den største bjergløn som er udbetalt i Lyngby, og nok nogensinde på kysten dengang. Og så uden at røre en finger.

Så nemt gik det ikke ved den næste stranding jeg oplevede, men det var meget senere, og det vender jeg tilbage til.

Det var nu ikke helt smertefri at dele bjerghyren. Der var jo ingen, som havde deltaget i nogensomhelst ved skibet. Alle medlemmer i bjerglauget fik en lige stor andel. Det syntes meget rimeligt, men en pram havde været ude ved skibet da det lige var strandet og havde taget et par officerer med ind, og derfor mente at de havde krav på hele summen, men det var der ikke andre der syntes, for pramme og både der anvendtes ved strandinger fik altid særskilt betaling for det udførte arbejde, og det skete også her.

Så mente samme bådelaug, at kun dem der havde været ved havet, og set skibet skulle have bjergløn. Det gik nu heller ikke, for nogle var inde som soldat og enkelte var bortrejst, men da der ingen var tilsagt til at give møde, var der af samme grund heller ingen som havde undladt at møde op.

Bestyrelsen bestemte derfor at alle medlemmer havde lige stor ret til overskuddet, og således blev det.

Så var der en som mente, at hans voksne søn, som var bosiddende i den anden ende af landet også skulle have hyre, selv om han ikke var med i bjerglauget, men det vandt heller ikke rigtig tilslutning hos den strenge bestyrelse. Så havde det hele vist også blevet ret uoverskueligt.

På strandvagt

Mange af vi unge mænd i Lyngby havde et job hos redningsvæsenet, når der skulle sættes dobbelt vagt ud. Redningsstationen var da kun

Her står jeg med redningskransen fra Esbjergkutteren »EKKO« der forliste med mand og mus. Kransen var det eneste der blev fundet af kutteren.

raketstation, og det faste mandskab bestod af 5 mand. Når vejret var så slemt, at det var uforsvarligt at sende en mand alene ud på vagt, blev os reserver så tilsagt.

Det blev til mange drøje ture, da vejret altid var forrygende, når der var brug for os reserver. Jeg har prøvet tre nætter i træk i snestorm og andre fem nætter i træk i fuld storm.

Vi skulle enten mødes med vagterne fra Agger henne under Lodbjerg fyr, eller vi gik nordpå for at mødes med folkene fra Stenbjerg. Det var altid værst når der var meget sne i klitten, og vi ikke kunne færdes på stranden for brådsørerne. Så foregik det jo langs klitkanten, og den er jo som kendt af de fleste ikke særlig jævn at gå langs. Det var heller ikke rart, når stormen kom langs ad stranden, så piskede sandet, jo ind i ansigtet, men det gav en frisk kulør. Vi havde gerne en hund eller to med på turene, og forstå det, hvem der kan, men alle

hunde elskede disse ture, selv om sandfoget var værst ved dem, da det jo var tættest helt nede ved stranden. Men hundene ville med og var dybt ulykkelige, hvis vejret var for slemt til at de kunne komme med.

Det kunne nemlig godt ske. Det var slemt ved deres øjne med alt for meget sandpiskeri.

Så snart jeg trak i vagttøjet og fandt stokken frem, begyndte min hund Zita at hyle og gø af glæde, og for det meste kom den da også med. Det kunne dog være besværligt med alt for mange hunde inde i det lille vagthus, samt fire mand. Os mænd kunne sagtens enes, men det kunne hundene ikke altid.

Det var rart at sidde i vagthuset en timestid, inden det atter gik hjemad. Der brændte en lille petroleumslampe og der blev snakket og roget, fortalt parabler og spøgelseshistorier.

Jeg vil godt indrømme, at da jeg begyndte at gå vagt, var jeg som så mange andre store knægte lidt mørkerød, men vi var jo altid to, så det var ingen problem. Men ak og ve, en aften da der var sat enkeltvagt, stormede det så voldsomt op, at vi ekstrafolk blev sendt ud et par timer senere for at mødes med vagterne i vagthusene. Jeg skulle syd på og Lassens Niels mod nord.

Vi fulgtes ad ned til landingspladsen og talte om, at blot vi ikke fandt et lig, som skulle slæbes op, var det vist ikke så slemt. Derpå skiltes vi og gik hver sin vej. Hvis ikke det havde stormet så meget, havde håret vist stået

Min pram efter en storm. Så meget har havet taget af klitten på een nat. Da vi løfede båden op skrånede stranden jævnt op

lige op af bar skræk. Vi havde begge en lille lommelygte til at orientere os ved. De store lygter af redningsvæsenets havde vagterne jo med.

Jeg var tæt på at gøre i bukserne af bare skræk. Havet stod næsten op i klitterne og lommelygten turde jeg ikke bruge ret meget, da den så snart var udbrændt. Jeg tænkte på alle de spøgelser og lig der var set og fundet. Det skulle især spøge ved »Grim Towt,« »Æ Tyw Smugl« og »Æ Swot Knop«, så det var ikke rart at nærme sig disse steder. Pludselig kunne jeg langt bag ved mig høre en mærkelig rumlende lyd som syntes at nærme sig. Lyden blev højere og højere og der lød også nogle drøn og jeg kunne skimte noget stort og mørkt der nærmede sig hurtigt. Da det var lige ud for mig, tændte jeg forskrækket min lygte, og så til min store lettelse, at det blot var en tom jerntønde, som stormen blæste hen ad stranden, vinden var strandlang. Der var mange store sten på stranden, og tønden buldrede hen over dem og forsvandt i mørket på sin vej sydover. Kort efter opdagede jeg, at havet slog helt op mod klitterne både foran og bagved mig, og jeg var klar over, at jeg omgående måtte væk fra stranden. Desværre var jeg lige neden for »Mikkel Westers Bjerg«, som er en af de højeste klitter der findes, og sandvæggene stod meget stejle. Dog, der hjalp ingen kære mor, op skulle jeg hvis ikke jeg ville risikere livet. Jeg arbejdede mig lidt op og skred lidt ned igen og så flere gange brådsørne klaske ind i klitten lige under mig. Da jeg endelig kom op over klitkanten og var reddet var jeg så lettet over at kunne færdes resten af turen uden at risikere at blive revet med ud i havet, at jeg gav blank fanden i spøgelser og varsler m.v. De kunne jo bare komme an.

Siden den nat var jeg fuldstændig kureret for at være mørkerød, og har ikke været det siden. Senere gik jeg mange, mange enkeltvagter for redningsfolk som havde orlov, og det rørte mig ikke spor.

Der var vist ikke mange, som holdt af at gå vagt, men vi gjorde det for pengenes skyld og ikke spor andet. Der var ikke noget heroisk ved det, selv om det gerne skulle lyde sådan når

forskellige blade berettede om »vestkystens helte«. Efterhånden så vi heller ingen mening med strandvagterne. Skibene havde alle radio, og vi var sikkert de sidste der fik at vide, hvis der var sket noget, nemlig når vi kom hjem eller opdagede en af de meget sjældne strandinger, som så selv forlængst havde slået alarm over radio og tilkaldt hjælp. Jamen blev der sagt, vi kunne hjælpe folkene iland. Javist, men ved de sidste mange strandinger kunne besætningen bare være blevet ombord, det er jo ikke sejlskibe mere der står på revlerne,

Af samme grund er der heller ikke mere gående strandvagt langs kysten.

Fastelavnsfest

På den tid, kom folk meget mere sammen end man gør nu. Man gik om aftenen på besøg hos hinanden og snakkede sammen. Man behøvede ikke at have et bestemt ærinde, men dumpede blot ind hvor man havde lyst. Det hørte næsten omgående op, da det forbistrede fjernsyn holdt sit indtog i hjemmene, så sad folk med næserne mod skærmen uden at snakke sammen, og efterhånden gik ingen mere ud om aftenen på besøg. Man kunne jo lige så godt sidde med næsen mod skærmen hjemme hos sig selv. Underholdningen var den samme alle steder. Heller ikke børnene løb mere ude og legede om aftenen, de skulle også se TV. Børn leger i det hele taget næsten ikke mere, de skal se børnetime.

De problemer havde vi dog ikke, vi måtte og kunne underholde os selv. Til fastelavn gik alle

Fastelavnsfest i »Haabet« 1957.

Katten slås af tønden.

unger selvfølgelig rundt med masker på og der var tøndeslagning m.v. i forsamlingshuset om eftermiddagen. Om aftenen var der så bal for de voksne, og de fleste var klædt ud. Så det var morsomme fester. Det skete også, at vi var nogle stykker som klædte os ud og gik på besøg rundt om. Da var det ikke så praktisk at have maske på, for så kunne man ikke drikke den budte genstand og det var jo da den vi var kommen efter at få. Men vi kunne nøjes med at tage en næse på samt kunstige ører og lignende, og så sværte sig for resten, så var det nemmere med konsumeren. Nogle piger var gerne klædt ud som mænd, og vi som piger, og at nogle af de friske yngre husmødre, som vi var på besøg hos, ville føle efter, om vi nu også var piger gjorde ikke så meget for os ungarles skyld. Det gik for sig med megen grinen og løben rundt i stuen.

Tit tog vi til fastelavnsfest i »Håbet« i Svankjær og morede os sammen med landboungdommen. Det var sjældent de var udklædt, mens vi altid var i forskelligt kostume. Så gik det ellers løs med grin og sjov, og af og til var vi lige omme bag brugsforeningen og få lidt »kom igang olie« som vi havde gemt der, og bønderkarlene fik en tår med, ja pigerne også, der var skam ingen smalle steder. En aften da vi lige var kommet, dansede vi fra forgangen og ind i den store sal, som allerede var fyldt med mennesker. Anker var i sine lange havstøvler, og han dansede med Hilda. Lige da de kom ind i salen, snublede han i støvlerne, og væltede pigens bagover på gulvet og landede selv ovenpå

Fastelavnsmandag. Fra venstre Jens Pedersen, Nikita Krutchoe og Chr. Lassen Krogh. Bagerst Anker Iversen.

Fastelavnsmandag. Fra venstre Egon Kruse og Magnild Kruse.

Fastelavnsfest i forsamlingshuset.

hende mellem hendes ben. De var begge lidt flove over det, men det var der nu ingen grund til. Optrinet gjorde tilsyneladende stor lykke på de andre balgæster.

Sankt Hans aften

En aften vi både som børn og unge glædede os til var Sankt Hansaften. Oppe på »Klauses bak« blev der gravet en pæl ned og ovenpå den blev der anbragt en tjæretønde med tagpap og gamle cykeldæk i, så det var noget der osede og kunne ses vidt omkring, hvis der var klart vejr. Det med en tjæretønde på en høj bakke må stamme helt fra middelalderen, hvor lignende blus blev anbragt på baunebakkerne rundt om i landet i ufredstider, og blev antændt hvis fjenden rykkede ind i sognene og varskoede på den måde fra sogn til sogn om faren.

I stille og klart vejr kunne vi se adskillige bål og røgfaner inde i landet.

Der var gerne en eller anden som havde en harmonika med, og der blev så spillet og sunget midsommerviser mens børnene legede. Vi unge legede sanglege, og senere hen lånte vi en lade, hvor vi kunne danse. Der var god søgning til disse baller - også fra sommergæsterne.

»Læbal«, som vi kaldte det.

Engang kom der et ungt københavnsk ægtepar ind i butikken til mig og ville gerne vide, hvordan sådan noget lærbal foregik. Jeg forklarede så, at det havde intet med »lår« at gøre, men betød at der var bal i en lade. Jeg ved ikke hvad de havde tænkt sig, men de så lidt skuffede ud.

S/S Mulan's strander

Den 28. februar 1953 var fastelavnsmandag. Aftenen før havde vi unge i Lyngby været rundt i byen i forskelligt forklædning, og det blev sent, inden jeg kom i seng.

Sankt Hans aften.

Meget tidligt om morgenen, kom mor ind på mit værelse og vækkede mig. Hun spurgte, om jeg virkelig ikke havde hørt det postyr der havde været i huset om natten. Jeg måtte indrømme, at jeg ingenting havde hørt. Joe, for vi havde en stranding, et hollandsk motorskib, og far og bestyrelsen for bjergelaugene var kaldt sammen om natten, og der var telefonisk forhandlet med Z. Svitzer, og et bjergningsskib var på vej fra Frederikshavn.

Så blev jeg omgående lysvågen og kom i tøjet. Skibet stod neden for Lodbjerg Fyr ved »Niels Therkildsens Vej«.

Vi var flere, som fulgtes ad over klitten det meste af vejen derhen. Det sidste stykke gik vi på stranden, og vi kunne snart se masten på skibet. Det lå næsten helt inde i havstokken og søerne slog lidt ind over det af og til. Besætningen var kommet til Agger, for strandvagten derfra, havde set skibet efter strandingen og havde taget folkene med hjem, efter at disse havde hoppet iland.

Skibet var S/S *Mulan* af Rotterdam og var lastet med jern. Da jeg kom hen til strandingen, var der allerede masser af mennesker samlet, og redningsmateriellet fra Lyngby, var forlængst ankommet. Der var ellers ikke meget at gøre lige i øjeblikket, for folkene var jo iland, og lasten kunne ikke sådan lige losses. Vejret skulle være ordentlig, inden lugerne måtte åbnes og en last af svære jernbjælker og jern-

M/S Mulan af Rotterdam. Stranden 28. feb. 1953.

plader, var ikke sådan lige at komme af med, og det var meget kostbart, så det skulle ikke bare kastes ud over skibssiden, men køres i sikkerhed.

Den første dags tid gik så med at se og snakke, og nogle fl. whisky kom der i land fra skuden, og gik på omgang mellem dem der mente at trænge til en opstrammer, og det var der mange som gjorde. Der var således en ældre strandfoged som forfriskede sig lidt vel rigeligt, så han blev lidt dingelvorn. Da en af vognene skulle hjem, kom han derfor med sammen med flere andre. Da vi passerede nogle bønder, løftede strandfogden lige hovedet (han lå på ryggen i bunden af vognen) og råbte: »Respekt I karle, det er satamæ øvrigheden som kører her«.

Da vejret var blevet godt, blev der truffet forberedelse til at tømme skibet. Der blev hyret mange traktorer med vogne fra nær og fjern, og bjergelauget fra Lyngby skulle arbejde i toholdsskift døgnet rundt.

Det var nødvendigt at tømme skibet for jernlasten, inden bjergningsskibet »Ægir« kunne trække den ud. Det tog nogle dage og nætter, men gik ellers ret gnidningsløst. Det skete kun et par gange, at arbejdet måtte stoppes på grund af vejret.

Da skibet var tømt fik vi en forrygende storm, og det blev nu kastet næsten helt op mod klitrækken, og i godt vejr, stod det langt fra havet. Det var derfor nødvendigt at bygge en bedding under det, efter at det var løftet op med kæmpe donkrafte. Det var et helt utroligt stykke arbejde, som varede over en måned. Da skibet stod tilpas højt oppe over stranden, blev der bygget en slidske under det og ud i havet, og Kristi Himmelfartsdag skulle det søsættes. Det var spændende, da fortøjningerne blev hugget over, og skibet langsomt gled ud i havet, hvor slæbebåden tog det ud ved næste højvande. Der var selvsagt en masse tilskuere, som det var svært at holde væk fra arbejdsstedet. Der blev udspændt snore for at holde dem væk. Det var alt for farligt med for mange uvedkommende, hvis der skulle ske uheld. Slidsken var fedtet ind i talg, grøn sæbe og grafit, så den var glat som våd is. Pludselig så jeg en pæn

Niels Madsen Nielsen (f. 25/ 1880 - d. 21/8 1962).

mand i habit, slips og hat komme glidende på ryggen ned af slidsken. Det var en tilskuer som ikke havde respekteret afspærringen og ville kravle over slidsken for at komme om på den anden side af den. Hans tøj så ikke så godt ud glidturen standsede, og det var jo bare ærgerligt.

Alle voksne mænd i byen arbejdede ved strandingen. Den eneste der blev sprunget over, var gamle Niels Madsen. Vi syntes han var for gammel og senil, og han kunne nemt komme til skade. Han skulle naturligvis have sin bjerghyre alligevel, sådan var reglerne. En dag kom hans datter og spurgte far, om vi ikke godt kunne tage hendes far med til strandingen, for han havde nu i flere dage været tidligt oppe for at være klar til at møde på arbejdet, og han var meget skuffet over ikke at skulle med. Vi blev så enige om at tage ham med næste morgen.

Da jeg så om eftermiddagen var ude for at tilsige dem der skulle møde næste dag, gik jeg også om til Niels Madsen. Han havde forlængst

set, at jeg gik fra hus til hus og vidste jo hvad jeg gik efter, og han stod uden for huset og spejdede efter mig. Da jeg så drejede om mod hans hus, og han blev klar over, at det var ham det gjaldt nu, råbte han med slet skjult fryd i stemmen »hu ha, dæ er æ rej foer«. Jeg lovede så, at vognen skulle komme næste morgen og tage ham med. Vi mødtes ellers alle ved butikken, men første mand på pletten var Niels Madsen. Han mødte med en skovl, for nu skulle der losses skib. Det var næsten nødvendigt at sætte en mand til at passe på ham, så han ikke kom noget til, men det gik altsammen.

Da han fik øje på noget familie fra Agger, hilste han hjertelig på dem og gik videre. Få øjeblikke efter fik han igen øje på dem og hilste igen hjertelig på dem, som de ikke havde set hinanden i mange år. Det gentog sig flere gange og hver gang sagde han: »Nå I æ nok kommet til stråning«. Da faster Thilde fra Agger havde trykket ham adskillige gange i hånden udbrød hun: »Tho æ trower te farre (farbror) Niels er bløwen sædløs« og det skulle nok have sin rigtighed.

Snekasning

Efter voldsomme snestorme, kunne det hænde at byen blev afskåret fra omverdenen i få dage. Så fik alle voksne mænd besøg af snefogeden med tryk på ged, sådan kaldtes han for sjov. Nu skulle vi nemlig på snekastningsarbejde, og der var nok at tage fat på. Der var langt til Svankjær, men driverne var jo ikke lige høje alle steder. Der var ganske vist kommunal sneplov, men driverne kunne blive så store, at den ikke kunne komme igennem, og så måtte vi fatte skovlene. Det gik for det meste for sig med skæg og ballade og godt humør. Nogle arbejdede hårdt og sammenbidt, mens andre tog mere let på sagen. Der var også mange, selv af de lidt ældre, der ikke gik af vejen for en rask sneboldkamp, eller vaske en eller anden ungersvend i sneen. Den sidste gang jeg var med til snekastning, husker jeg tydeligt, jeg gik sammen med min gode ven Jens Krogh. Da var vi forlængst gift begge to og var også blevet fædre.

Jens Krogh på den tid, da han og jeg forventede at få en kalender fra jordemoderen.

Vi gik og snakkede om løst og fast alt mens vi skovlede sne. Så pludselig siger jeg til Jens: »Nu skal jeg fortælle dig en nyhed, som ingen ved, min kone skal have en lille«.

Javel, svarede Jens, men så skal jeg til gengæld fortælle dig en nyhed, som heller ingen ved, det skal min kone også. Dengang gik man jo ikke og fortalte rundt omkring når en kone skulle have et barn, det opdagede folk vel selv, når det kunne ses. Nu er det jo lige ved at en graviditet skal publiceres morgenen efter undfangelsen.

Nå, men til sidst kunne det jo da så også ses, og da det for begges vedkommende kun var godt et årstid siden sidst, sagde far til os, at han var sikker på, at vi til nytår fik en kalender fra jordemoderen.

Det fik gode og solide kunder altid fra forretningsforbindelserne.

Forøvrigt fik jeg en søn og Jens en datter, og de blev gode legekammerater gennem hele deres barndom.

Nu springer jeg lidt frem i tiden, for ved den tid Mulan strandede, var jeg hverken gift eller forlovet.

Nytårsløjer

Som børn og unge var nytårsaften noget vi så hen til med stor forventning. Juleaften var og er skam en dejlig aften, men nytårsaften var der mere knald på, og det rent bogstaveligt. Dengang kunne der jo købes knaldfyrværkeri, og det blev der så sandelig også. Vi forsynede os med skrubbudser, kinesere, sværmere, kanonslag samt en masse andet guf, alt efter økonomisk formåen, og den var ikke stor, men da vi gerne gik sammen i flokke, var det alligevel en ret anselig ammunitionsbeholdning vi var i besiddelse af. Nu er det som bekendt forbudt med knaldfyrværkeri desværre, og det er både synd og skam. Begrundelsen er, at det kan give høreskader. Måske i enkelte tilfælde ja, men jeg kan ikke lade være med at forundre mig over, at de millioner af soldater, som har deltaget i verdenskrigene ikke er stokdøve allesammen, og det er de ikke, jeg har talt med mange af dem siden.

I dagene op til nytårsaften kunne man høre enkelte knald hist og her. Det var børn som afprøvede skytset, og jo nærmere man kom den store aften, blev skyderiet heftigere og især på selve dagen.

Omkring spisetid var der stille, men næppe var maden slugt, før en voldsom kanonade begyndte. Det var de mindste og mest utålmodige børn som gik fra hus til hus og skød nytåret ind. De blev så budt på slik og kager, og kunne de snuppe en kaffekande eller andet og gemme den, gjorde de det gerne. Senere på aftenen dukkede så de halvvoksne og unge mennesker op. Det var dem der nu var så store, at de godt kunne bydes et glas kirsebærvin. Det vankede, der nu ikke alle steder, men de var udmærket klar over hvor de fik det, så der anvendtes det sværeste skyts som kanonslag og lignende. De mere fedtede husstande måtte nøjes med en

»damefis«. Når der så blev banket på ruden indefra, betød det »kom ind«.

Længere hen på aftenen kunne man høre hule drøn og se rødgyldne stikflammer fare opad. Det var de voksne, som med deres jagtgeværer skød nytåret ind. Patronerne var ladet med sortkrudt. De blev fyldt halvt op, og når der så blev banket en kvart side af THYLANDS AVIS ovenover, var det noget som kunne høres. Hvis ruderne var frosne, skulle de passe på ikke at komme for tæt på, da lufttrykket så splintrede dem. Det skete mange steder, også hjemme hos os. Vi sad inde i stuen, da der udenfor kom et ildglimt og et mægtigt brag, så glasskårene raslede ned bag rullegardinet. Så kom der nogle fingre til syne i underkanten af rullegardinet, som blev rullet op, og min morbror stak et grinende hovede ind gennem det nu tomme vindueshul og sagde: »Æ vil bare ønske go nyoer«. Så blev han budt indenfor, og der blev sat pap for vinduet.

Omkring midnat blev der så godt som alle steder serveret smørrebrød med diverse, og man spiste der, hvor man nu tilfældigvis var havnet på det tidspunkt. Det var sjældent jeg var hjemme hos mig selv, men det var der så mange andre der var, mad fik vi alle.

Ud på natten begyndte så nytårsløjerne, og de kunne godt være ret grove, men tangerede aldrig hærværk. Der blev hejst forskellige ting op i flagstængerne, en trillebør med bunden i vejret oven på en skorsten og lign. Døre der blev bundet udefra med reb og et bræt på tværs, så de måtte ud gennem et vindue. Hvis en familie var så letsindig ikke at være hjemme nytårsaften, var der tid til at udføre større projekter så som at flytte en mægtig brændestak hen foran den ene dør og lyngstakken (det havde de fleste dengang) hen foran den anden dør. Det gav selvsagt en mængde arbejde, først til os, og siden til beboerne i huset, så det var ikke altid i Jesu navn der taltes til os næste morgen.

Nytårsdag var der stille overalt. Der hørtes kun enkelte spredte knald. Det var børn der ikke havde fået opbrugt al deres skyts og nu indhentede det forsømte, og i næsten alle hjem, blev lyset slukket tidligt, så folk kunne være

»Det var alligevel ikke Adolf Hitler«.

udhvilede til hverdagen som nu begyndte igen.

Det kunne dog hænde, at nogle unge mennesker ikke nåede at komme rundt i hele byen selve nytårsaften, og det derfor blev langt op på formiddagen, inden de blev færdige med skyderiet. Således hjemme hos os, hvor jeg kom til at kigge ud af vinduet langt op på nytårsdag og mente at se selve »Der Führer« Adolf Hitler med livvagt stå udenfor, men det var blot to ungersvende, der ikke havde fået skudt nytåret ind alle steder endnu, men de var også i højt humør.

Det år, hvor det blev forbudt at sælge knaldfyrværkeri til nytårsaften, lå næsten alle købmænd inde med et lager fra sidste år, og således også jeg. Da jeg ikke havde tænkt mig at smide det væk, da det vel næppe pludselig kunne være blevet så farligt, som der blev råbt op om, solgte jeg ud af skytset. I »Det gule hus«, var der en politiassessor på ferie, og han havde to store drenge. De opholdt sig tit i butikken som så

mange andre, og kunne derfor ikke undgå at se, at kunder gik ind på kontoret, hvor de købte skyts. Endelig tog de mod til sig og spurgte, om de også kunne købe skyts, men jeg ævlede lidt om, at det var ulovligt at sælge, og iøvrigt var de ikke gamle nok til at købe det

Jens vil danse »Svanens død« oppe på spisestuebordet.

Niels Lykke og Lassen på nytårsvisit.

alene. Drengene gik skuffede derfra, men jeg skulle ikke nyde noget af den handel. Hen mod aften kom politiassessoren, og ville tale med mig under fire øjne, han sagde det dog meget

Nytårsmorgen.

diskret, men jeg tænkte mit. Han sagde så, at han jo udmærket vidste, at de fleste forretninger lå inde med et lager af knaldfyrværkeri, og det gjorde jeg sikkert også, der var jo en livlig skydning rundt om i byen, men hans drenge var meget skuffede over, at de ikke kunne skyde nytåret ind sammen med de kammerater de havde fået i Lyngby, så derfor, som han sagde har du ikke et lille bitte, bitte ulovligt knald, som jeg kan købe til dem, og det kunne jeg selvfølgelig ikke stå for.

Besøg i Agger

Da meget af min slægt boede og bor i Agger, er det klart, at vi havde meget samkvem med denne by. Det var i mange år en tradition, at min faster, Martha Ruby og hendes mand, Martin Ruby, som vi kaldte farbror Martin, fejrede juleaften hos os. Vi kom senere i julen på besøg hos dem. Vi sov oppe på loftskammeret, hvor der var isnende koldt, men når vi blev puttet under tunge dyner mellem hyls-

*Martin Ruby (f. 16/1 1895 - d. 2/3 1958).
Martha Ruby (f. 13/4 1894 - d. 8/5 1990).*

Soster Ruby (f. 30/10 1917 - d. 25/2 1968).

plads var. Efterhånden som festen skred frem, var der en hel del trafik under bordet. Jeg sad ved siden af Laurids Ruby, og pludselig blev dugen lettet og Kristian Rubys skaldede hovede dukkede frem, og Laurids bemærkede: »Nå Kristian, er do allerede skrejen under æ bord?«

klæder af uld og fik varmedunke med i sengen, var det egentlig meget hyggeligt. For de voksne gik meget af tiden med at spille kort og besøge hinanden, og vi fik nogle solide frokoster rundt omkring.

Da jeg var blevet voksen stod jeg en dag sammen med Kristian Ruby og Magnus Ruby uden for faster Marthas hus. Det var bidende koldt, og faster Martha kom pyldrende og sagde, at vi skulle komme ind, så ville hun sætte vand over til en kop kaffe, hvortil Magnus udbrød: »Æ tøwes møj hellere, at do sku sæt vand øwver te en kop øl«. Da søster Ruby og Henry havde sølvbryllup sad vi gæster i et stort telt. Vi sad på bænke ved lange borde, og os som sad med ryggen mod teltet og langt inde på bænken, kunne ikke komme derfra uden at kravle under bordet og hen til bordenden, hvor der ingen sad. Når vi så skulle tilbage igen, var det jo med at tage bestik af hvor ens

Magnus Ruby (f. 23/4 1913 - d. 20/3 1976).

- »Jæ, svarede Kristian, å der er aller en kjen mennesk hær ner«.

En anden gang vi skulle på besøg i Agger, var jeg forinden så uheldig at jeg snublede på vores trappe og fik en meget slem forstuvning af højre fod. Foden svulmede op og det gjorde frygtelig ondt og jeg blev nødt til at humpe afsted med en stok. Da vi kom til Agger hinkede jeg om aftenen over til faster Thilde, hvor Kristian, Magnus og Henry sad og fik et par gevesener. Faster Thilde ville naturligvis vide, hvad der var i vejen med min fod og jeg fortalte hende det. Hun svarede, at det kunne hun nemt kurere. Jeg skulle blot sætte mig i gyngestolen og trække sokken af foden. Faster

Thilde gik ud i køkkenet og kom straks efter tilbage med et vaskefad, som jeg skulle sætte foden ned i, der var ingen vand i fadet. Faster Thilde mumlede noget som jeg ikke kunne forstå imens hun drejede fadet langsomt rundt. De tre oppe ved bordet fulgte interesseret med i konsultationen, og pludselig udbrød Magnus: »Pas no po mower, at do drejer den ret vej, hels blywer det møj vaer«. Smerten forsvandt dog ikke straks, der skulle først gå et stykke tid, og det gjorde der også. De tre oppe ved bordet syntes jeg skulle sætte mig derop og få nogle smertestillende dråber som de selv sad og indtog, og de havde ikke ondt nogen steder.

(fortsættes)

Sankt Hans aften.